

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2020

A kutató neve	
Tóth Ágnes	
A kutatás témája	
Németek Magyarországon 1950-1990 kutatáshoz levéltári anyag föltárása Collegium Hungaricum iratanyagának rendezése	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Németország, Berlin
intézmény(ek)	Collegium Hungaricum Bundesarchiv
A kutatás ideje	
2020. július 28. - augusztus 27.	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)	
<p>1. A Collegium Hungaricum iratanyagának rendezése</p> <p>A Collegium Hungaricum jelenlegi vezetésének kérésére építettem be a Klebelsberg-ösztöndíj pályázatomba az intézmény és jogelődje iratanyaga rendezésének megkezdését. Az iratanyag rendezése, megfelelő segédletekkel való ellátása előfeltétele annak, hogy az intézmény félévszázados tevékenysége, illetve a magyar állam Németország felé irányuló kultúra közvetítésének stratégiája, s annak változásai megállapíthatók legyenek.</p> <p>Az iratanyag becsült mennyisége: 40-50 polcfolyóméter; Évköre: (1972) 1973-2010; Az iratok magyar és német nyelvűek.</p> <p>Az áttekintett anyag mennyisége: 10 iratfolyóméter; Rendezést és selejtezést követően maradt: 2 ifm; Évköre: (1972) 1973-2001 (2003).</p> <p>A rendezésnél és selejtezésnél az ágazati irattári tervek előírásait vettem figyelembe. Az iktatott iratokat évkör szerint szétválogattam és iktatószám szerint sorba tettem. Az iktatott anyagból nagyon kismértékben selejteztam. Ezt csak azt követően lehet megtenni, ha az egész anyag alapszintű rendezése befejeződik. Az anyagot tartalmilag, a jelenleg rendelkezésre álló információk alapján az alábbi sorozatokra bontottam:</p> <p><i>Iktatott iratok</i> 1972-1974; 1976; 1981-2001. <i>Nem iktatott iratok</i> 1971-1978; 1980-2001.</p> <p>A./ Az intézet működésével kapcsolatos iratok (beszámolók, fenntartóval folytatott levelezés,) B./ Meghívók</p> <ul style="list-style-type: none">- Az Intézet havi program füzetei- Az intézet egyes rendezvényeinek meghívói <p>C./ Az intézet tevékenységéhez kapcsolódó cikkek gyűjtemény (1971) 1974-1983 (2003) D./ Fényképek, albumok</p>	

E./ Hungarológia

További feladatok: A még pincében tárolt 30 polcfolyóméternyi anyag alapszintű rendezése, a selejt leválasztása. A teljes anyag alapszintű rendezését követően annak középszintű rendezése. Jegyzék készítése. Az anyag későbbi használhatósága miatt az iktatószámok anyagáról is darabszintű jegyzék készítése.

A rendezett anyagról részletes jegyzéket készítettem, amelyet az OSZK-ba és a Magyar Nemzeti Levéltárba eljuttatott részletes beszámolómmal csatoltam.

2. A Bundesarchivban őrzött Magyarországra vonatkozó anyagok föltárása

A Bundesarchivban a magyar-német kapcsolatokhoz két nagy levéltár/fondfőcsoport - Bundesrepublik Deutschland (1949-), amelyet Koblenzben őriznek és a Deutsche Demokratische Republik (1945-1990) - tartalmaz nagy mennyiségű anyagot. Jelen kutató út keretében arra törekedtem, hogy az egykori NDK iratanyagában a Magyarországra vonatkozó anyag mennyiségét meghatározzam és a kutatást a magyarországi német kisebbségnek a kétoldalú kapcsolatokban játszott szerepére, illetve a magyar-német kulturális kapcsolatokra vonatkozóan megkezdjem.

Az invenio-n keresztül elérhető adatbázis szerint a *Deutsche Demokratische Republik mit sowjetischen Besatzungszonen (1945 ff)* fondfőcsoport összesen 6703 olyan aktát tartalmaz, amely valamilyen módon érinti Magyarországot.

A kutatást a *DR 1 Ministerium für Kultur* és a *DR 2 Ministerium für Volksbildung* állagokban végeztem.

Áttekintettem majd 100 aktát, amelyek terjedelme 150-500 oldal között változott. A kutatás során már figyelembe tudtam venni a 2014-ben és 2018-ban a külügyi levéltárban föltárt anyag tartalmát. Most tehát elsősorban a kulturális tárcának a külügyminisztériumtól eltérő álláspontja megragadására helyeztem a hangsúlyt. Általában az anyagról elmondható, hogy nagyon részletes, a minisztériumok rendkívül bürokratikus és kontrolláltan működtek. Épp ezért a döntés előkészítés fázisa jól követhető. Megítélésem szerint az egyes személyek Magyarország-tapasztalatát jól tükrözik azok a Reiseberichte, amelyeket a tanulmányúton, kiállításmegnyitón, tárgyaláson, stb. hazánkban járt minisztériumi hivatalnokoknak, művészeknek, egyetemistáknak kellett írni. A személyközi kapcsolatok, az egyéni megítélések átsejlenek a hivatalos, elvárt beszámolók sorain.

A föltárt iratanyagról részletes iratkatasztert készítettem, amelyet az OSZK-ba és a Magyar Nemzeti Levéltárba eljuttatott részletes beszámolómmal csatoltam.

A kutatás módszere

levéltári anyag rendezése, levéltári anyag föltárása

A kutatási eredmények hasznosítása (pl. előadás, publikáció) és az esetleges további lehetőségek

A feltárt anyag lehetővé teszi a két állam 1950-1970 közötti kulturális kapcsolatainak, valamint a magyarországi német kisebbségnek a két állam kapcsolataiban játszott szerepe feldolgozását. Az elkövetkező években szükségesnek és hasznosnak tartanám az anyag föltárásának a folytatását, amit a saját kutatásaimhoz kapcsolódóan magam is tervezek. Időközben megjelent a *Németek Magyarországon 1950-1970* című monográfiám, amely részben a korábbi Klebelsberg-ösztöndíj támogatásával feltárt levéltári anyag feldolgozását is tartalmazza.

Az ösztöndíjjal kapcsolatos gyakorlati észrevételek (beleértve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

A Bundesarchivban a kutatás regisztrációt követően az invenio rendszeren keresztül itthonról is jól előkészíthető. A levéltár adatbázisában az egyes fondok, illetve állagok alapadatain (évkör, mennyiség, kutathatóság) kívül azok provinciájára vonatkozó információk is föllelhetők. A kutatást megkönnyíti az is, hogy a rendelést online folyamatossá lehet tenni. Azaz a kutató saját tempója szerint tud haladni, a kutatásra fordított időt nagyon intenzíven ki lehet használni. Egy kutatónál egyszerre összesen 50 akta, mikrofiche vagy mikrofilm lehet. A külügyi anyaghoz hasonlóan az egykori NDK legfelsőbb államigazgatási szerveinek anyaga sem iktatószám, hanem csoport vagy tételszám, azaz az egy témához kapcsolódó iratokat azonos jelzet alatt gyűjtötték. Így egy-egy akta terjedelme a néhány tíz oldaltól, ami ritkán fordul elő, akár a 400-500 oldalig is terjedhet. Az akták nagy részét eredetiben lehet kutatni. A kutatóteremben fényképezőgép használata ingyenesen megengedett. Mind a referensek, mind a kutatóteremben dolgozó munkatársak segítőkészek. Naponta kétszer, délelőtt 10 órakor és délután 15 órakor hozzák ki az anyagot a raktárból. A kutatóteremben rendelkezésre áll egy kézikönyvtár, illetve elérhető a Bundesarchiv könyvtárának katalógusa is. Az ez alapján kiválasztott könyveket következő napra átszállítják a kutatóterembe.